

PAPÍRSZELETEK

N É M E T H I S T V Á N

CIÁNÁTOK

Lassan minden földi átok szomszédságába kerülünk. Régen, ha egy távoli országban vagy földrészen fölütötte fejét a dögvész, vagy kitört a háború, csak legyintettünk: messze van, nem érdekel bennünket. Ma más a helyzet, és a fölfogásunk is megváltozott: nem mindegy, mi történik Dél-Amerikában vagy a közel-keleti olajmezőkön, mert negatív következményeit a skandináv országok is megérezhetik.

Némi túlzással azt is mondhatnánk, hogy a globális veszélyeztettség korát éljük. Többé tehát nem mindegy, hogyan működnek a csernobili atomreaktorok, és milyen döntéseket hoznak a Fehér Házban.

Ugyanaz a Föld forog alattunk keserű levében, s ugyanaz a Nap süt le ránk egyre mérgebben a mindjobban táguló ózonlukakon keresztül.

Egy lexikonban bogarászok, miközben egy soha nem hallott kifejezésre bukkanok: *ciánátok*. Megdermedek. Ciánátok? A vegytannal mindig hadilábon álltam, így magáról a ciánról is csupán annyit tudok, hogy rendkívül mérgező valami, a ciánátok különösen az lehet, ha már a nevében is ilyen ijesztő. Hirtelen való megdermedésem mégsem annyira a szokatlan szóösszetétel okán állt be, hanem mert néhány órával előbb, tegnap este azt hallottam a rádióban, hogy a verespataki aranybányában – Verespatak ugyanabban a Kárpát-medencében van, amelyikben Zentagunaras, a Kárpát-medence pedig Zentagunarasostul Európában, Európa Ázsiával, Afrikával, Ausztráliával, Kanadával együtt viszont

ugyanannak a földgolyónak a része, amelyeknek Zentagunaras –, tehát a verespataki aranybányában eme drága és nemesfém kiaknázásához kétszázötvenezer (250 000) tonna ciánt kellene fölhasználni, ha a vállalkozást mégis sikerülne nyélbe ütni. Mondom, nem sokat konyítok a vegytanhoz, még kevesebbet a vegyészethez, így nem is a negyedmillió tonna cián tömege kólintott fejbe, hanem amikor azt is elárulták, hogy ennyi ciánnal ki lehetne irtani az egész emberiséget, azt a hatmilliárdnyi csúszómászót, amelyik mérég, ciánátok révén szeretne aranyhoz jutni. Illetve ennek a hatmilliárdnak százalékban ki sem fejezhető parányi része. Néhány ember. Ekkor dermedtem meg a ciánátok fogalmától. Egy kicsit attól, hogy ama perctől fogva Verespatak bennem a ciánátok szinonimájává, rokon értelmű szavává vált.

Hírek szerint Verespatakon, illetve a környékén az aranyásók megkezdtek vagy tervbe vették a falvak, a templomok, a temetők kitelepítését. Mert az aranymosáshoz egy hatalmas víztározót kell építeni. Majd kétszáz méter magas betongátakkal. S ha ez mind megtörténik, és a betongát egyszer átszakad, s a ciánnal mérgezett víz, üledék bezúdul és végighömpölyög a Kárpát-medencén s a Tiszán, a Dunán és a Fekete-tengeren keresztül befut a szent, nagy Óceánba?

És nemcsak a Verespatak esett egybe az általam megismert fogalommal, a ciánátokkal, de szinte ugyanakkor vezettek el a tévések újra Auschwitzbe. Mert évtizedekkel ezelőtt személyesen is jártam már ott. Hála az Égnek, nem mint rab, csak mint kíváncsi szemlélődő, turista . . . Megmutatták persze a gázkamrát is. Most újra láthattam azt a sötét folyosót. Igen, ami inkább folyosó, mint kamra. Ahol a meztelenre vetköztetett gyanútlan (?) áldozatok kezébe szappant nyomtak a cinikus pribékek, de ahol a megnyitott csapokból nem kellemesen langyos víz, hanem gáz, ciángáz, ciánátok süvített rájuk.

És még ezek után is gyártunk ciánt, százezer tonna számra, többek között azért, hogy a Verespatakból, a veres patakokból véres patakokat, akár nagy, nagy, szent véres óceánokat, egy globális Auschwitzet „varázsoljunk”. Néhány tonna színaranyért. Vajon melyik átok a nagyobb: a ciánátok-e vagy az aranyátok? A törökátok csak egy ragyás pillanat volt, és nem öltött globális méreteket.

EGY JEL JUSSÁN

Ahányszor csak meglátom a Naftagas újvidéki, inkább Hongkongba, mint ebbe a környezetbe illő monstrum üvegkalickáját, mindig eszembe jut, hogy itt a szülőföldemen, amelyet jogos büszkeséggel Európa éléskamrájának neveztek a régiek, a búzának, mint olyannak, mind ez ideig nem emeltek ilyen palotát. Mert talán nem is illene ez a kicsiny búzaszemhez. A búzához malmok illenek, egy ideje nagyfene gabonátárolók. Az olaj az más. Az olaj stratégiai fontosságú nyersanyag, amelynek megszerzéséért gyakran háborúk dúlnak. Élő példa a legutóbbi, s aligha lesz a legutolsó is. Míg olaj lesz a föld gyomrában, háború fog érte folyni. A megszerzéséért. Mert az erősebb kutya mindent kitalál ahhoz, hogy megszerezhesse magának a gazdag olajmezőket.

Szülőföldemen hosszú időn át csak búzamezők ringtak, nem túl régen kiderült, hogy a búzamezők alatt, Észak-Bácskában, Bánátban olajmezők is hullámanak, be is népesült a szelíd táj fúrótornyokkal, aztán mogorva vasgémekekkel, szaknyelven hingákkal, örökmozgó szivattyúkkal, s végül fölépült a naftások székháza is, amely mellett elhaladván mint mondám, nekem valahogy mindig a kicsiny búzaszem jut eszembe.

Ami szintén lehetne stratégiai fontosságú nyersanyag, ha arra gondolunk, hány és hány millió ember hal éhen évente, csupán amiatt, mert egy szem se jut számukra ebből a létfontosságú nyersanyagból. Termelhetnének ugyan belőle annyit, hogy mindenki asztalára jusson elegendő kenyér, az olajmágnásokat viszont ez nem túlságosan érdekli. Most jut eszembe, hogy kiszaladt a tollam alól: az olajmágnások mellett hol vannak a búzamágnások? Ha akadnának, talán már a búzának is állna néhány üvegpalotája, benne aranszálás bársonyszékekkel. Ilyen székek és pamlagok azonban csak a nábobok kastélyaiban voltak, ezeket azonban alkalmas időkben széthúzták a búzamezők örökös bányászai.

A búzának, aminek a lisztjéből mindennapi kenyérünk készül, tudtommal még egy szerény emlékműve sincs. Itt a szülőföldemen. Mert Szegeden már van. Azért már, mert mind ez ideig ott se volt. Most már van. Az alsóvárosi híres nagytemplom mögött. A világ legpuritánabb emlékműve egy óriás búzaszemet ábrázol ezzel a szöveggel:

Népünk hite szerint minden egyes búzaszem magán viseli Jézus Krisztus képét.

E jel valóságának jussán a búzatermelő, a földműves ember Isten után az első.

A kő búzaszemen olvasható szöveg Bálint Sándortól, a Szögedi nemzet szerzőjétől származik. Mellszobra ugyanazon a téren áll, ahol ez a búzaszem- emlékmű. Bálint Sándor szobororrát valaki leverte, beverte. Valaki, aki talán azt sem tudja, mi fán terem a búza. Ha egyáltalán fán terem ez a népünk hite szerint Jézus Krisztus képét viselő kicsiny mag. Csakugyan nem nagyobb egy búzaszemenél. Mert maga a búzaszem. Önmagával egy és azonos; egyszerre piciny és hatalmas: azért teremtetett, hogy táplálja teremtojének teremtményeit, mindenekelőtt azokat, akik minduntalan újratermelik. Isten után az Elsőket.

Talán nem véletlenül került ugyanarra a térre a búzaszem- meg a Bálint Sándor-szobor. Talán az sem véletlen, hogy a világ első (?) búzaszem emlékművét éppen itt állították fel. Ha már népünk hite szerint . . . Talán meg is fordult a bevert orrú tudós fejében, tartozunk a világnak, mindenekelőtt saját magunknak annyival, hogy ennek a csodálatos magnak mindközönségesen: a búzaszemnek kőbe faragott jelet állítsunk.

A kőolaj egyszer kifogy a föld gyomrából, az olajmágnások is elfognak, de míg Isten után az első ember, búzatermelő léssen a földön, a Búza nem fogyand el.

S most, miután mindezt elmondtam, jut eszembe, épp ezen a búzaszemes emlékműtalajon élt és dolgozott egy ember, aki megírta csodálatos Énekét a búzamezőkről.

BEISMERŐ VALLOMÁS GULYÁS JÓSKÁNAK

Látom, olvasom Jóskám, kiserkesztettél az újságba. Úgy látszik, én se kerülhetem el azt a szégyent, amit jómagam okoztam sok-sok éven át boldogult terepjáró újságíró koromban. Bár nemigen szégyeltem azt, amit Te közzétettél a Kilátó hasábjain. És az se biztos, hogy mindenkinek szégyenkeznie kellett amiatt, amit annak idején kürtöltem szét az alanyaimról. Talán mert megéreztek, nem a rossz szándék vezette tollamat, hanem valami más. Nehéz megfogalmazni, micsoda, anélkül, hogy ne vélje valaki nagyképűségnek. Jóska, Téged se a gonosz szándék sarkallt, amikor közhírré tetted, hogy templomba járó ember lett belőlem. Miként a régimódi hajdújárás, noszai, kishegyesi stb. nénikék – teszem

hozzá én. Nem tudom, honnan, kitől értesültél erről, de igaz, ami igaz: valóban templomba járó lettem. Szombat és vasárnap kivételével alig múlik el nap, hogy be ne térnék egy percre az újvidéki főtéri templomba. Azért térek be arra jártamkor egy percre, mint ahogy mondani szoktam rákérdező ismerőseimnek is, mert szót kívánok váltani az Úrral. Egy-két szót. Arra kérve a Mindenhatót – hadd áruljam hát akkor el, vállalva akár a visszatetszés vádját is –, hogy segítse meg a szenvedőket. Téged is, Jóskám, engemet is sokadmagammal, mert bizony meglehetősen sokan vagyunk, akik így vagy úgy, kisebb-nagyobb mértékben szenvedünk. Valami miatt. Az okokat fel se lehetne sorolni. Te is, barátom, jól tudod ezt. Talán még szenvedő alanya is voltál a szenvedésnek. Az Úrral való rövid beszélgetésem alatt sokszor gondolok megboldogult költőtársadra, akinek bizonyára Te is nagy tisztelője voltál, sokszor gondolok rá, illetve arra a nagy imádságos énekére, amely úgy kezdődik, hogy „Adjon az Isten szerencsét, szerelmet, forró kemencét, üres vékába gabonát, árva kezembe parolát”, s úgy fejeződik be, hogy „adjon az Isten fényeket, temetők helyett életet – nekem a kérés nagy szegény, adjon úgyis, ha nem kérem”. Tulajdonképpen az utolsó mondatáért idéztem a verset, mert az Úrral való beszélgetésem befejezésekor gyakran jut eszembe ez az utolsó mondat: amit kérek Tőled, Uram, add meg akkor is, ha nem kérem. Hát ezért térek be szinte naponta a templomba, vagy ahogy Te fogalmazol, ezért lettem templomba járó ember. (Nem képelem, persze, hogy engem ezért a semmiségért haló poromban, netán még életemben, szentté avatnak; ahogy én ismerem őket, még boldoggá se!) És most már elmondhatom Neked, hogy betértem én a templomba ama években is, amikor még javában párttag voltam, annak a pártnak a tagja, amelyik bevallottan templomtagadó volt, mégse égett le szegényemben a bőr a pofámról eme összevisszaságom miatt, vagy ha Neked úgy jobban tetszik: a két istenben való hitem miatt, mert a Régit az Újért nem tudtam teljesen kitörölni a szívemből, hiába volt piros pártkönyvecském, amely pártban egykoron jómagam is egy új világ előfutárát sejtítettem, de ez a sejtésem, sajnos, hamis illúziókon, vakhiten, rövidlátáson alapult, ám ne menjünk túl messzire, elég az hozzá, hogy templomba, újra templomba járó lettem, miképpen írod, ám kit érdekel az ilyesmi manapság, a Kilátó olvasóit talán mégis annyiban, hogy olykor én is megfirkantom benne a magamét, így hát néhányan

ismerik a nevemet, s ha találkoznak vele az újságban, nem a szomszédjukra gondolnak, hanem arra a Németh Pistára, aki megírta a *Szomszédok vagyunk* című könyvét, miközben elkövetett az életben ezt-azt, bűnöket, botlásokat, csalárdságokat, végül pedig újra templomba járó ember lett belőle. S mindezt csak azért mondom el itt Neked, kedves Jóska barátom, meg azoknak, akiket egy picit is érdekel: egy csöppet se röstellem, hogy ez lett belőlem. Porszemként, bűnös halandóként, csetlő-botló, esendő emberként is szeretnék hatni az Úrra. Ezért térek be Hozzá, ha arra visz az utam. Talán még nem késő. Talán egyszer meghallgat.